

Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Öğrenme Merkezlerinin Çocukların Serbest Oyun Davranışları Üzerine Etkisi

Arzu Özyürek^a, Nida Kılınç^b

^aKarabük Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, Karabük.

^bYenice Anaokulu, Karabük.

Öz

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumlarında sınıf ortamı ve öğretmen tutumlarının çocukların serbest oyun davranışlarıyla olan ilişkisinin incelenmesidir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu araştırmaya 10 anasınıfı ve 10 anaokulu öğretmeni olmak üzere toplam 20 okul öncesi öğretmeni katılmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla, araştırmacılar tarafından uzman görüşleri alınarak oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında farklı öğrenme merkezlerinin bulunduğu, öğretmenlerin çoğunun bu merkezleri yeterli gördükleri, eğitim-öğretim sürecinde kullanılan materyallerin daha çok okul idaresince belirlendiği ve öğretmenlerin çoğunluğunun serbest oyun zamanında aile katılımına yer vermedikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırma sonuçları ilgili alanyazınla ilişkili bir biçimde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme Merkezleri, Serbest Zaman Etkinlikleri, Okul Öncesi Eğitim Kurumu, Okul Öncesi Öğretmeni.

The Effect of Learning Centers on the Children's Leisure Time Activity Behaviors at Pre-School Institutions

Abstract

The purpose of this study is to examine the relationship between classroom environment and teachers' attitudes and leisure time activity behaviors of children. This study included a total of 20 pre-school teachers, ten of whom were employed in kindergartens and the other ten were in preschools. A semi-structured interview form designed by the researchers depending on the related literature was used to collect the data of the study. Data of the study was analyzed by using content analysis. Results revealed that various learning centers were located in the classrooms, and most of the teachers found them sufficient. Results also indicated that the materials used during the process of teaching and learning were chosen by the school administrators and that majority of the teachers did not accept parents participating in free game sessions. Results of the study were discussed in line with the related literature.

Keywords: Learning Centers, Leisure Time Activities, Pre-School Institution, Pre-School Teacher.

GİRİŞ

Son yıllarda bilim ve teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte bilgiyi araştırarak üretmek, uygulamak ve paylaşmak toplumların önemli özellikleri olarak görülmeye başlanmıştır. Başka bir deyişle, toplumların gelişmişliği ile eğitim düzeyi arasında sıkı bir ilişki olduğu söylenebilir. Eğitim, bireyin yaşam için sahip olması gereken davranışları kazandığı ve bu davranışların oluşumunda kendine özgü nitelikleri ile aktif rol aldığı, yaşam boyu devam eden bir süreçtir (Taşpınar, 2012: 1). Erken çocukluk yılları bu davranışları kazandırabilmek için en etkili dönem olarak görülebilir. Bu yıllar zihinsel gelişim açısından en önemli dönem olmasıyla birlikte çocukların problem çözme ve akıl yürütme yeteneklerinin geliştirilmeye başlanacağı çocuğun olumlu kişilik geliştirmesini, tutum, alışkanlık, inanç ve değer yargılarının oluşmasını sağlayan ve bireylerin çocukluk, gençlik yetişkinlik dönemlerindeki yaşam kalitelerini yönlendirici ve belirleyici olarak görülebilecek zaman dilimleridir (Zembat, 2005; Durak, 2011: 28; Ekinci, 2012: xiii; Erkuş, 2012: 1).

Okul öncesi eğitim programı, 0-72 aylık çocukların kurumlarda okul öncesi eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere, belirlenen hedefler doğrultusunda kazanılması beklenen davranışlara uygun, planlı ve sistemli eğitim yaşantıları düzenleyerek, sonuçta hedeflere ne ölçüde ulaşıldığını gösteren değerlendirmeyi de içine alan çalışmalar bütünü olarak ifade edilebilir (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002: 60). Bu program, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların zengin öğrenme deneyimleri aracılığıyla sağlıklı büyümelerini; motor, sosyal ve duygusal, dil ve bilişsel gelişim alanlarında gelişimlerinin en üst düzeye ulaşmasını, öz bakım becerilerini kazanmalarını ve ilkokula hazır bulunmalarını sağlamak amacı ile geliştirilmiştir. Program, çocukların gelişimlerini desteklemesinin yanı sıra bütün gelişim alanlarında görülebilecek yetersizlikleri önlemeyi amaçladığından destekleyici ve önleyici boyutları olan çok yönlü bir program olma özelliği taşımaktadır (MEB, 2013: 14). Programın öğrenme merkezlerinin öneminin göz önünde bulundurulduğu, çocuk merkezli, yapılandırılmamış, zengin uyarıcılarla donatılmış bir çevre ve oyun temelli olarak kurgulanması programın temel özelliklerindedir. Bu açıdan incelendiğinde çocukların oynamak için gereksinimlerini, ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek fiziksel alana, yeterli ve uygun materyallerle düzenlenmiş temel öğrenme modellerini yansıtan öğrenme merkezlerine, taklidi teşvik edici materyallere ve onları oyundan çekip çalışmaya yönlendirmeyecek öğretmenlere ihtiyaç duyduğu ve programın da bunu destekleyici nitelikte olması gerektiği söylenebilir (Kıldan, 2007: 501; Özyürek ve Aydoğan, 2011: 54; Tüfekçi, 2013: 23). Okul öncesi sınıflarında bulunması gereken öğrenme merkezleri blok merkezi, dramatik oyun merkezi, sanat merkezi, kitap merkezi, fen ve matematik merkezi, müzik merkezi, eğitici oyuncak merkezi, bilgisayar merkezi, su merkezi, okuma ve yazma merkezi, bilim merkezi gibi öğretmen tarafından çocukların ilgisine göre de oluşturulabilecek merkezleri içerebilir (Cowling, 2015; highscope.org, 2015; MEB, 2013).

Eğitim etkinliklerinin meydana geldiği alan, öğretme öğrenme sürecinde bilgi iletme işleminin meydana geldiği ve öğrencinin konuyla etkileşimde bulunduğu alanların çocukların rahat hareket edebileceği, kendi ihtiyaçlarını yardımsız

karşılatabileceği, kendi başına karar verip uygulayabileceği şekilde hazırlanmasının önemli olduğu söylenebilir. Öğrenme merkezlerinin düzenli bir şekilde yerleştirildiği oyun alanları, çocukların görsel zekâlarının gelişimine katkıda bulunurken zihinsel gelişimlerine de destek olabilir (Çaltık, 2004: 27; Kıldan, 2007). Okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezleri, bu alandaki çocukları özel konulara odaklanmaya yönelten alanlardır. İlgi merkezlerinin amacı, çocukların en iyi öğrenme yolu olan oyun ile öğrenmelerine fırsat vermektir. Okul öncesi çocuklar, sınıflarındaki materyallerin nasıl kullanılacağını en iyi onları kullanarak öğrenirler. Öğrenme merkezleri, çocukların materyalleri kullanmaları, kendi alanlarını keşfetmeleri, akranları ile birlikte olmaları ve daha üst düzey keşifler yapmalarına fırsat verir (preschool-plan-it.com, 2015). High Scope programında, öğrenme merkezlerinin çocukların oyun zamanı olarak tanındığı vurgulanmaktadır. Öğrenme çevresinin özellikleri şu şekilde sıralanabilir: Çocukların okula gelişi, yeterli materyal sağlama, çocukların bağımsız olarak materyal seçimi ve kullanımı, farklı türde oyunlar için cesaretlendirme, çocukların sınıf veya merkez alanlarını görmesi ve kolaylıkla hareket etmelerine izin verme, bir alandan diğer alana materyal taşıma ve oyunlarında kullanmaları konusunda esneklik, aile yaşamlarına yakın materyaller sunma (highscope.org, 2015).

Çocukların gelişimlerini destekleyen etmenlerden biri olan araç gereçlerin yeterliliği ve niteliği uygulanan eğitim programın etkililiğine katkı sağlayabilir. Araç gereçlerin daha düzenli ve bölünerek sunulmasını sağlayan öğrenme merkezleri, çocukların bireysel gereksinimlerini karşılamak amacıyla, küçük gruplar hâlinde etkileşimde bulunacakları ve dikkatlerini yoğunlaştırarak oynayabilecekleri öğrenme alanlarıdır. Çocuklar özgürce deneyimlerde bulunup rahat hareket edebildikleri ortamlarda daha iyi gelişir, becerilerini sergileyebilirler. Merkezler, iç mekânlarda olduğu kadar dış mekânlarda da düzenlenmelidir (Çaltık, 2004: 29; MEB, 2013: 16). Öğrenme merkezleri, çocukların için sınıf ortamında öğretilen ve oyun alanlarıdır. Okul öncesi çocukların yaratıcılıklarını geliştirir ve öğrenme becerileri ve konuları için materyaller sunar (Cowling, 2015). Tüfekçi (2013) çalışmasında serbest oyuna yeterli zaman ayrılmadığını belirtirken, Kurtuluş (1999) serbest oyun için yeterli zaman ayrıldığında ve bu etkinlikler yaratıcılık ön planda tutularak hazırlandığında eğitim açısından olumlu sonuçlar elde edilebileceğini belirtmiştir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, öğrenme merkezlerine yönelik çok sayıda çalışma olmadığı ve öğretmenler tarafından öğrenme merkezlerinin işlevinin tam olarak anlaşılıp uygulanmadığı görüldüğü için bu çalışmanın yapılmasının uygun olabileceği düşünülmüştür. Bu çalışmada serbest oyun zamanı ile ilgili olarak okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri, buna bağlı olarak sınıf ortamının ve öğrenme merkezlerinin nasıl düzenlendiği, öğrenme merkezlerinin serbest oyun zamanında nasıl kullanıldığı gibi sorulara cevap aranmıştır.

Problem

Okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenme merkezlerinin çocukların serbest oyun davranışları üzerine etkisi nasıldır?

Alt Problemler

1. Okul öncesi eğitim kurumlarında hangi öğrenme merkezlerine yer verilmektedir?
2. Okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezlerinde bulunan materyallerin özellikleri nelerdir?
3. Okul öncesi öğretmenlerine göre sınıflarında serbest oyunu destekleyici materyallerin yeterlik düzeyi nedir?
4. Çocukların serbest oyun zaman dilimindeki tercihleri yaş, cinsiyet ve mevcut öğrenme merkezlerine göre nasıl bir değişiklik göstermektedir?
5. Sınıfta çocukların serbest oyun zamanı nasıl planlanıp uygulanmaktadır?
6. Öğretmenlerin, öğrenme merkezlerinin çocukların oyun davranışını nasıl etkilediğine ilişkin görüşleri nasıldır?

YÖNTEM

Model

Bir durumu olduğu gibi ortaya koymayı amaçlayan betimsel modelde tasarlanan bu çalışmada, nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri olan görüşme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, bir konuyu kişilerin bakış açısından derinlemesine incelemeyi ve ilgili sosyal yapı ve süreçleri ortaya koymayı amaçlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 119). Görüşme, insanların neler düşündüğünü saptayarak onların duygu, deneyim ve tutumlarını ortaya koymayı amaçlayan bir veri toplama tekniğidir (Ekiz, 2009). Bu çalışmada, yarı yapılandırılmış bireysel görüşme tekniği kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini 2014-2015 eğitim öğretim yılında Karabük İli'nde görev yapmakta olan 151 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmada zaman ve para kaybını önlemek amacıyla amaçlı örnekleme biçimlerinden kolay ulaşılabilir örneklem seçimine gidilmiştir. Bu tekniğin kullanıldığı durumlarda örneklem, araştırmacının rahatlıkla ulaşabileceği katılımcılardan oluşur (Şimşek, 2012: 122). Çalışma evreninden %5 hata payı ile örneklem grubunu oluşturmak planlanmış, çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 20 bayan okul öncesi öğretmeni çalışma grubunu oluşturmuştur. Öğretmenlerin 10'u anasınıfı, 10'u anaokulunda görev yapmaktadırlar. Öğretmenlerden biri 25 yaşında, 11'i 26-30 yaş, beşi 31-35 yaş ve üçü de 36-40 yaş aralığındadır. Mesleki kıdemleri incelendiğinde dördü 1-5 yıl, 14'ü 6-10 yıl ve ikisi 11-15 yıllık kıdeme sahiptir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplamak amacıyla, araştırmacılar tarafından çalışmanın amaçları doğrultusunda ve alanyazın taranarak yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunun iç geçerliğini sağlamak için, alanda çalışan öğretmen ve alan uzmanlarından oluşan dokuz öğretim elamanından görüş alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda, sorular tekrar gözden geçirilmiş ve iki öğretmenle pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama sonucunda bir sorunun öğretmenler tarafından

net olarak anlaşılmadığı belirlenmiş soruyu açıklayıcı olması için ek soru ilave edilmiştir. Daha sonra görüşme formuna son hali verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Katılımcılarla yüz yüze görüşme yapılmış, görüşmeler sırasında elde edilen bilgiler not tutularak kaydedilmiştir. Araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğini artırmak amacıyla kullanılan stratejilerden biri uzun süreli etkileşim stratejisidir. Görüşme esnasında görüşme yapılan katılımcının genellikle görüşmenin ilk aşamalarında araştırmacının daha fazla etkisinde kaldığı, katılımcıyla görüşülen süre arttıkça oluşan güven ortamı ile birlikte katılımcılardan daha sağlıklı veriler elde edilebileceği yönündeki görüşü paralelinde, yapılan görüşmelerin süresi olanaklar dahilinde uzun tutulmaya çalışılmış ve bu yolla araştırmanın geçerliği artırılmak istenmiştir. Teyit stratejisi araştırmanın geçerliğini artırmak amacıyla bu araştırmada kullanılan diğer bir stratejidir. Buna göre, toplanan veriler özetlenmiş ve katılımcılardan bunları teyit etmeleri istenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 272).

Katılımcıların her birine bir kod verilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bilgiler üzerinden içerik analizi yapılmış ve bazı özgün düşünce ve görüşlerin sunulması amacıyla zaman zaman doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Elde edilen bilgiler kodlamalar şeklinde gruplandırılmış ve belirli temalar oluşturulmuştur.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular temalar halinde ele alınmış ve literatür bilgileri ışığında tartışılmıştır. Bu temalar; sınıflarda mevcut öğrenme merkezleri ve özellikleri, materyal tercihinde dikkat edilmesi gerekenler, eğitim programında öğrenme merkezlerinin yeri ve çocukların öğrenme merkezlerini tercihleri başlıklarından oluşmuştur.

Tema 1: Mevcut Öğrenme Merkezleri ve Özellikleri

Bu tema başlığı altında sınıflardaki öğrenme merkezlerini, öğretmenlerin bunların yeterliliğine dair görüşlerini, materyal seçiminde nelere dikkat edildiğini ve öğrenme merkezlerinin amacına uygunluğunu belirlemeye yönelik bulgular yer almaktadır.

Sınıflarda bulunan öğrenme merkezlerini belirlemeye yönelik sorulara 20 öğretmenin tamamı blok merkezi, fen merkezi, müzik merkezi ve dramatik oyun merkezi, 10'u anasınıfında görev yapan 19 öğretmen kitap merkezi ve 9'u anasınıfında görev yapan 17 öğretmen de sanat merkezinin sınıflarında bulunduğunu belirtmişlerdir. Sınıfta bulunan öğrenme merkezlerinin sayısı ve içerik olarak yeterli olup olmadığı sorulduğunda 13 öğretmen sayısı ve içeriğin yeterli olduğunu, altı öğretmen sayısının yeterli fakat içeriğin yetersiz olduğunu söylerken anasınıfında görev yapmakta olan bir öğretmen sınıfında bulunan öğrenme merkezlerinin sayısı ve içerik olarak yetersiz olduğunu belirtmiştir. Anaokulunda görev yapan Ö1 bu konuda "Hayır, ilgilerine yetmiyor." Ö7 "Yeterli buluyorum, çünkü öğrenciler boş kalmıyorlar." ve anasınıfında görev yapan Ö15 "Sayı ve içeriği kendimiz belirlediğimiz için yeterli buluyorum." cevaplarını vermişlerdir. Buna göre, genellikle okul öncesi sınıflarında

blok, fen, müzik, dramatik oyun, kitap ve sanat merkezlerinin bulunduğu ve öğretmenlerin sınıflarında bulunan merkezleri yeterli buldukları söylenebilir.

MEB (2013) okul öncesi eğitim kurumlarında bulunması önerilen merkezleri; blok, kitap, müzik, sanat, fen ve dramatik oyun merkezleri olarak belirtmiştir. Özsirkinti, Akay ve Yılmaz Bolat (2014) yaptıkları çalışmada, fiziksel yapı ve öğrenci sayısı nedeniyle sınıflarda öğrenme merkezleri oluşturmakta sorun yaşandığını, uygun zamanda yeterli hizmet içi sağlanmadığını, ancak programa ve yapılan yeniliklere yönelik olumlu tutum sergilendiğini saptamışlardır. Özyürek ve Aydoğan (2011), okul öncesi eğitimde eğitim ortamının ve öğrenme merkezlerinin çocukların keşfedebilecekleri, karıştırabilecekleri, dönüştürebilecekleri çok çeşitli materyal grubunu içine alması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu noktada, katılımcıların öğrenme merkezlerini içerik olarak yeterli bulmaları, onların materyal değişikliğine gitmedikleri ve tüm materyalleri aynı anda sergiledikleri biçiminde yorumlanabilir.

Tema 2: Materyal Tercihinde Dikkat Edilmesi Gerekenler

Bu tema başlığı altında öğrenme merkezlerindeki materyallerin alımında nelere dikkat edildiği konusu üzerinde durulmuştur.

Öğrenme merkezleri ve serbest oyunda gerekli oyuncak ve materyallerin alımının nasıl ve kim tarafından yapıldığına yönelik sorulan soruya 9'u anaokulunda görev yapan 17 öğretmen materyallerin idare tarafından alındığını, üçü kendilerinin aldığını, anasınıfında görev yapan öğretmenlerden üçü ise eksik materyallerin velilerden temin edildiğini ifade etmişlerdir. Oyuncak seçimi yaparken anaokulunda görev yapan öğretmenlerden bir tanesi internetten yeni çıkan oyuncakları takip ederek, onları almaya özen gösterdiklerini, dördü yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik eğitici, dikkat çekici oyuncaklar seçtiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerden yalnızca dördü ise oyuncak alımında yaş gruplarını dikkate aldıklarını belirtirken anasınıfında görev yapan öğretmenlerden ikisi oyuncakların fiyatlarına göre seçim yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte 8'i anaokulunda görev yapan 9 öğretmen oyuncak alırken kırılan, bozulan ya da eksik olanlara göre oyuncak seçtiklerini söylemişlerdir. Bu soruya anaokulunda görev yapan Ö5 "Oyuncak alımları okul ve veliler tarafından yapılıyor.", anasınıfından görev yapan Ö18 "Maddiyatla ilgili olanları okul idaresine söylüyorum, artık materyallerden kendim oyuncaklar yapmaya çalışıyorum. Merkezde kullandığım oyuncakların yaratıcı olmasına dikkat ediyorum." yanıtını vermişlerdir.

"Sınıfınızda bulunan öğrenme merkezleri amacına uygun mu?" sorusuna 9'u anasınıfından görev yapan 17 öğretmen amacına uygun bulunduğunu, üçü anasınıfında görev yapan beş öğretmen ise materyal eksikleri bulunduğunu ifade etmişlerdir. Bu soruyu anasınıfında görev yapan Ö12 "Evet, uygun buluyorum, çünkü kendim buna dikkat ederek oluşturdum.", Ö13 "Uygun, ama eksikler var. Fen merkezi için çocukların ilgisini çekecek yeni oyuncaklara ihtiyaç var." ve anaokulunda görev yapan Ö3 "Uygun buluyorum, çünkü çocukların gelişim alanlarını destekliyor." şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Buna göre, okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenme merkezlerine ait materyal alımının genellikle okul idaresi tarafından, bazı kurumlarda ise öğretmen ve veliler tarafından gerçekleştirildiği söylenebilir. Bununla birlikte öğretmenlerin kırılan veya bozulan materyallerin yerine materyal aldıklarını, çok az bir bölümü de çocukların yaş gruplarına uygun materyalleri seçmeye özen gösterdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin, daha çok öğrenme merkezlerine ait materyallerin satın alınması konusunda hassasiyet gösterdikleri, alınan materyallerde bulunması gereken özellikleri göz önünde bulundurmadıkları, materyal alımında çocukların fikirlerinin sorulmadığı dikkat çekmektedir. Öğrenme merkezlerinde bulunan araç-gereçlerin, çocuğun gelişim özelliklerine uygun olmasıyla birlikte kavram gelişimine yardımcı olma, uluslararası standartlarda olma, öğretmenlerin kullanacakları yönergeleri açıklamaya uygun olma gibi özellikleri içermesi de önemli görülmektedir (Çaltık, 2004: 29). Çocukların mekan algıları ve psikolojik düzenlemeleri yetişkinlerden farklıdır. Bu nedenle, çocukların ilgilerine yönelik ortamlar yaratabilmek için onların isteklerine önem verilmeli ve öğrenme merkezlerinin çocukların gelişimlerini destekleyici, farklı biçimlerde kullanılabilen uygun malzeme ve materyallerle donatılmasına özen gösterilmelidir. Okul öncesi eğitim kurumlarında bulunan materyallerin renk, yapı, boyut ve özellik olarak çocukların gelişimlerine ve yaşlarına uygun olmasıyla birlikte bu araç gereçlerin yeterliliği, çocukların yaş ve ilgilerine uygun özellikler taşıması ve bunların düzenlenme biçimleri de hazırlanan öğrenme merkezlerinin amacına uygun gelişim alanını desteklemesi bakımından önem arz etmektedir (Havayıoğlu, 2001: 214; Oktay, 2002: 191; Perihanoğlu, 2002: 97).

Tema 3: Eğitim Programında Öğrenme Merkezlerinin Yeri

Bu tema başlığı altında serbest oyun zamanına geçiş, ayrılan süre, öğrenme merkezlerinin sunumu ve serbest oyun zamanında aile katılımı konularına yer verilmiştir.

"Sınıfta serbest oyun zamanına geçiş nasıl yapılmaktadır?" sorusuna, anaokulunda çalışan öğretmenlerden beşi merkeze ait kolye, kart veya etiketleri öğrencilere takarak merkezlere yöneldiklerini ifade etmişlerdir. Üçü anasınıfında görev yapan dört öğretmen, güne başlama sohbeti edildikten ve merkezlere dikkat çekildikten sonra çocukların serbest oyun zamanına başladığını söylemişlerdir. Yedisi anasınıfında görev yapan 11 öğretmen, herhangi bir geçiş olmadan çocukların merkezlere yöneldiğini belirtmişlerdir. Bu soruya, anasınıfında görev yapan Ö13 "Sınıfa gelen oyuna başlıyor, herhangi bir geçiş yok." ve Ö16 "Merkez etiketleriyle yönlendirme yapıyoruz, sene başında tanıtım yapıyoruz, sonra zaten öğreniyorlar." cevaplarını vermişlerdir.

Sınıflarda serbest oyuna ne kadar süre ayrıldığına ilişkin soruya, biri anasınıfında görev yapan olmak üzere sekiz öğretmen 40-45 dakika arasında bir süre ayırdıklarını ifade etmiştir. Anasınıfında görev yapan bir öğretmen 30 dakika ayırdığını söylerken, anaokulunda görev yapan bir başka öğretmen serbest oyun için 50 dakika ayırdığını belirtmiştir. Öğretmenlerden dokuzu, serbest oyun zamanının bir saat sürdüğünü ifade etmiştir. Gülay Ogelman (2014) yaptığı çalışmada, öğretmenlerin

büyük bir bölümünün serbest zaman etkinliğini düzenli olarak gerçekleştirdiği, sınıfların yaklaşık yarısında etkinliğin ortalama 1-1,5 saat sürdüğünü saptamıştır. Genellikle etkinliğin başında çocukları bir araya toplayıp sohbet etmek gibi bir giriş yapılmadığı ve etkinliği sonlandırırken de sohbet edilmediği, doğrudan başka bir etkinliğe geçildiği, sınıfların yaklaşık yarısında serbest zamanda neler yapılacağına çocuklar tarafından karar verildiği, öğretmenlerin önemli bir bölümünün etkinlik sırasında başka işlerle ilgilendikleri belirlenmiştir.

Sınıflardaki öğrenme merkezlerinde bulunan materyallerin sunumunda nelere dikkat edildiği ve merkezlerin ne kadar sıklıkla yenilendiği sorusuna yedisi anasınıfında görev yapan 13 öğretmen merkezlerin genel olarak sabit tutulduğunu, beşi anaokulunda görev yapan 7 öğretmen ise gerek duyulduğunda geçici ilgi merkezleri kurulduğunu belirtmişlerdir. Anaokulunda görev yapan öğretmenlerden üçü yalnızca fen ve sanat merkezlerini güncellediklerini, ikisi materyalleri diğer sınıflarla değişerek kullandıklarını, ikisi çocuklar sıkıldığında değiştirdiklerini, üçü yeni alınan oyuncakların merkezlere eklendiğini, biri iki haftada bir merkezlerdeki materyalleri güncellediğini, beşi sunumunda özel bir şey yapmadığını ve biri de dikkat çekmek için merkezde bulunan oyuncaklarla önce kendisinin oynadığını ifade etmiştir. Anasınıfında görev yapan öğretmenlerden altısı, çocukların ilgilerine ve yaş özelliklerine uygun olacak materyalleri merkezlere koyduğunu, ikisi sağlam ve zarar vermeyecek oyuncaklar seçtiğini ifade etmişlerdir. Bu soruya anaokulunda görev yapan Ö4 "Materyallerin çocuklara zarar vermemesine, sağlam olmasına dikkat ederek öğrenme merkezlerini oluşturuyorum." ve anasınıfında görev yapan Ö11 "Merkezler genelde sabit kalıyor, fen merkezini güncelliyorum, plana göre geçici ilgi merkezi oluşturuyorum." cevabını vermişlerdir. Öğretmenlerinin büyük bir kısmının öğrenme merkezlerindeki materyalleri sabit tuttukları ve herhangi bir değişiklik yapmadıkları görülmektedir.

North Central Regional Educational Laboratory (1991) iyi ayarlanmış bir eğitim alanının, çocukların aralarında pozitif ilişkiler kurmalarını ve materyallerin de etkin bir şekilde kullanılmasını sağladığını belirtmiştir. Aktaş Arnas (2003), Çaltık (2004), Yazar (2007), McWilliam ve Casey (2008), Özyürek ve Aydoğan (2011) çocukların özgür zaman geçirdikleri öğrenme merkezlerinde zaman zaman öğretmen tarafından değişiklikler yapılmasının bu köşelerin çocukların ilgiyle oynayabileceği merkezler haline getirilmesinin sağlanması için önemli olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca öğretmenin eğitim planına uygun hedefler, kazanılması beklenen davranışları ve seçilen konu ile ilgili uyarıcıları önceden belirleyerek en iyi sunacağı şekilde sınıfta düzenlemeler yapmasının ve çocukların bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak çok sayıda seçeneği aynı anda sunmaya çalışması gerektiğini vurgulamışlardır. Öğrenme merkezlerindeki materyaller, sıklıkla sınıfta ele alınan konulara göre değiştirilebilir. Materyallerin güvenliği ve temizliği de önemlidir (preschool-plan-it.com, 2015). Çocukların yetenekleri ve özel gereksinimlerine göre oyuncaklar ve materyallerin seçimi, öğrenme merkezlerinde herkesin kendini başarılı hissetmesini sağlayacaktır. Materyallerin zehirli malzeme içermemesi, yaratıcı alanların sağlanması, aktif öğrenmeyi sağlayacak materyaller sunulması, çocukların

kendi merkezlerinde oynaması kadar işbirliği yapmayı öğreneceği alanlarda çalışabilmesi ve mümkünse her merkezde farklı materyaller bulunması önemlidir. Yine materyallerin uygun bir yerde depolanması ve çocuklar oynamak istediğinde yeniden sunulması, oyun sonunda çocuklara yetişkin olmadan toplanma ve temizlik sorumluluğunun verilmesi, beş duyuya hitap eden öğrenme fırsatları sunulması, her iki cinsiyetten ve farklı kültürel ve ailevi özelliklere sahip çocuklara hitap etmesi, rahatlatıcı öğeleri içeren merkezleri kapsamaları önemlidir (Cowling, 2015). Bunun yanı sıra MEB (2013) okul öncesi programında var olan öğrenme merkezlerine kazanımlara uygun olarak yeni materyaller eklenmesi, bazı materyallerin kaldırılması, bazılarının da tekrar yerine konması şeklinde güncellenmesi gerektiği konusu üzerinde durulmuştur. Yapılan çalışmada, öğretmenlerin öğrenme merkezlerinde bulunan materyallerde genel olarak değişiklik yapmamaları, öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıkları ya da bu değişiklik için vakit ayırmak istemedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Serbest oyun zamanında aile katılımına yer verilip verilmediği ve nedenlerinin sorulduğu soruya dokuzu anasınıfında görev yapan 18 öğretmen, serbest oyun zamanında aile katılımına yer vermediklerini ifade etmişlerdir. Aile katılımına yer vermediklerini söyleyen biri anasınıfında görev yapan iki öğretmen velilerin bu konuda yetersiz oldukları, yedisi çocukların özgürce oynamalarına fırsat vermek, ikisi velilerin böyle bir isteği olmadığı için, üçü diğer etkinliklere çağırmayı daha uygun buldukları için bu zaman diliminde aile katılımına yer vermediklerini belirtmişlerdir. Aile katılımına yer verdiğini söyleyen iki öğretmenden biri kuaför velisinin çocuklara meslek tanıtımı için geçici ilgi merkezi oluşturarak aile katılım etkinliği yaptığını, diğeri ise ailelerin çocuklarını diğer çocuklarla karşılaştırıp değerlendirebilsin diye aile katılımına yer verdiğini söylemiştir. Bu soruya anaokulunda görev yapan Ö9 "Veliler kendi çocuklarının ve diğer çocukların birbirlerine karşı davranışlarını daha objektif görebilsinler diye serbest oyun zamanında aile katılımına yer veriyorum.", anasınıfında görev yapan Ö17 "Veliler tercih etmedikleri için aile katılımına yer vermiyorum." ve Ö19 "Hayır, serbest oyun zamanı olduğu için aile katılımına yer vermiyorum. Aileler serbest zamanda çocukları yönlendirmek için yeterli değiller." şeklinde görüşlerini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan alınan cevaplar doğrultusunda serbest zaman etkinliklerine aile katılımına yer verilmediği görülmektedir. Argon ve Kıyıcı (2012) yaptıkları çalışmada ailenin eğitime katılımı öğrenci başarısını olumlu yönde etkileyip, öğrencinin bir bütün olarak gelişimini sağlamakta, akademik başarısını artırmakta olduğu; ancak araştırmaya göre okul aile ilişkileri ve ailenin eğitim sürecine katılımı istenilen düzeyde olmadığı sonuçlarına ulaşmışlardır. Özbaş ve Badavan (2009) yaptıkları çalışmada gelir ve öğrenim düzeyi yüksek olan veliler de gelir ve öğrenim düzeyi düşük olanlarla karşılaştırıldığında, okul-aile ilişkilerinin daha yüksek bir gerçekleşme oranına sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Günümüzde çocuğun eğitimini tamamen okula ve öğretmene bırakan anlayış büyük oranda değişmiştir. Aile katılımı olmaksızın eğitimde kaliteyi yaklamanın mümkün olmadığı görülmektedir (Batur Musaoğlu, 2009). Serbest oyun zamanında aile katılımına yer verilmeyişi,

öğretmenlerin aile katılımı çalışmalarının nasıl yapılması gerektiği ile ilgili bilgi ve uygulamalarında eksiklikler olabileceğini düşündürmektedir.

Öğrenme merkezlerinin çocukların daha çok hangi gelişim alanlarına yararlı olabileceği sorusuna, dokuzu anasınıfında görev yapan 17 öğretmen sosyal- duygusal alanda, altısı anaokulunda görev yapan 11 öğretmen bilişsel alanda, altısı anasınıfında görev yapan 11 öğretmen dil alanında ve yedisi anaokulunda görev yapan 13 öğretmen psikomotor alanda daha etkili olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Anasınıfında çalışan öğretmenlerden dördü öz bakım becerilerinde öğrenme merkezlerinin etkili olduğu düşüncesinde olduklarını ifade etmişlerdir. Serbest zaman etkinlikleri ve eğitim ortamı, Milli Eğitim Programına, bilimsel verilere uygun olarak etkili bir şekilde kullanıldığında iletişim, işbirliği, arkadaşlık becerileri, duyguları kabul etme ve yönetme becerileri, yaratıcılığı geliştirme, kendini ifade etme, sorumluluk alma, karar verdiği bir işi tamamlama sabrını gösterme, paylaşma ve el becerilerinin geliştirilmesi gibi pek çok becerinin geliştirilmesi konusunda önemli bir fırsat niteliğindedir. Çocuklara alınacak yaşlarına uygun ve iyi tasarlanmış oyuncaklar da onların araştırma ve keşfetme duyguları için iyi bir uyarıcı olarak görülmelidir (Çaltık, 2004:53; Egemen, Yılmaz ve Akil, 2004:40; Oğuzkan ve diğ., 2001:18; Ormanlıoğlu Uluğ, 2011; Özyürek ve Aydoğan, 2013).

Çocukların en bağımsız hareket edebildiği merkezleri belirtmelerinin istenildiği soruya, 10'u anasınıfında görev yapan 18 öğretmen dramatik oyun merkezi, 10'u anaokulunda görev yapan 18 öğretmen blok merkezi, altısı anasınıfında görev yapan 8 öğretmen sanat merkezi ve anasınıfında görev yapan bir öğretmen müzik merkezi cevabını vermiştir.

Tema 4: Çocukların Öğrenme Merkezleri Tercihleri

Çocukların materyal tercihlerinin nelere bağlı olduğunu belirlemek amacıyla sorulan soruya, yedisi anaokulunda görev yapan 11 öğretmen çocukların cinsiyete göre, anaokulunda çalışan öğretmenlerden ikisi yaşlarına göre, biri öğretmenin yönlendirmesine göre seçim yaptıklarını söylemişlerdir. Öğretmenlerden dördü ilgi ve dikkatlerini çekecek oyuncakların konulduğu köşelere yöneldiklerini ifade etmişlerdir. Bunlardan üçü anasınıfında biri anaokulunda görev yapmaktadır. Anasınıfında çalışan öğretmenlerden beşi, anaokulunda çalışan öğretmenlerden biri olmak üzere altı öğretmen çocukların daha çok sevdiği arkadaşının yöneldiği köşeyi seçme eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir. Bu soruya anaokulunda görev yapan Ö6 "Arkadaşlarının çok olduğu merkezi seçiyorlar." ve anasınıfında görev yapan Ö18 "Değişik materyaller konulan ve kurallar olmayan merkezleri tercih ediyorlar." yanıtını vermiştir.

Çocukların genel olarak cinsiyetlerine göre tercih yaptıkları kız çocukların daha çok dramatik oyun merkezinde vakit geçirdikleri görülürken erkek çocuklarının çoğu kez blok merkezinde vakit geçirdikleri söylenebilir. Gürpınar (2006) yaptığı araştırmada tüm çocukların ilgi köşelerinde oynamaktan hoşlandıkları ancak, kız ve erkek öğrencilerin tercihlerinde anlamlı bir farklılık bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğretmen görüşleri doğrultusunda, öğrencilerin ilgi köşelerini tercih etme

nedenlerinin başında öğrencilerin kendi tercihleri, öğretmen yönlendirmesi ve malzeme sayısının yeterli olmasının olduğu görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul öncesi eğitim kurumlarında sınıf ortamı ve öğretmen tutumunun, çocukların serbest oyun davranışlarıyla ilişkisinin incelendiği bu araştırmada temalara göre dikkat çeken sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir.

1. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin bakış açısına göre okul öncesi sınıfların tümünde blok merkezi, fen merkezi, müzik merkezi ve dramatik oyun merkezi, sınıfların büyük bir bölümünde ise kitap ve sanat merkezi bulunduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin yarısından fazlasının sınıflarında bulunan öğrenme merkezlerini yeterli buldukları, bazı öğretmenlerin ise öğrenme merkezi ile ilgili yeterli olanaklara sahip olmadıkları belirlenmiştir.

2. Eğitim-öğretim sürecinde kullanılan materyallerin, genellikle okul idaresi tarafından temin edildiği, öğretmenlerin büyük çoğunluğuna göre sınıflarda bulunan öğrenme merkezlerinin amacına uygun olarak oluşturulduğu ve bazı öğretmenlerin öğrenme merkezleri ve oyuncak temini noktasında sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir.

3. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun, sınıfta herhangi bir geçiş olmadan çocukların merkezlere yöneldiğini bildirmiştir. Genel olarak serbest oyun zamanının yaklaşık bir saat sürdüğü, sınıfta öğrenme merkezlerinin yıl boyunca sabit kaldığı, çok az sayıda öğretmenin sınıflarında geçici ilgi merkezleri kurdukları belirlenmiştir. Araştırmanın öne çıkan bir diğer sonucu ise öğretmenlerin hemen hemen hepsinin serbest oyun zamanında aile katılımına yer vermemeleridir. Öğretmenler öğrenme merkezlerinin çocukların sosyal-duygusal, bilişsel, dilsel ve psikomotor alanlarında gelişimlerine katkı sağladığını düşünmektedirler. Bununla birlikte, okul öncesi öğretmenlerine göre çocukların en bağımsız hareket edebildiği merkezler dramatik oyun merkezi, blok merkezi ve sanat merkezidir.

4. Mevcut araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin, sınıfta hangi materyallerin kullanılacağını belirlerken çocukların daha çok cinsiyetlerini ve yaşlarını dikkate aldıkları ortaya konmuştur.

Bu sonuçlar çerçevesinde araştırmada aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Okul öncesi öğretmenlerine yönelik olarak serbest zaman etkinlikleri ve öğrenme merkezlerinin planlanması ve yürütülmesine ilişkin destek eğitim faaliyetleri düzenlenebilir. Eğitim faaliyetinde hem öğrenme merkezlerinin önemi hem de uygulamada neler yapılabileceğine ilişkin bilgi ve uygulama örnekleri sunulabilir. Bu ortamlarda, öğretmenlerin bilgi ve tecrübelerini paylaşımlarına fırsat verilebilir.

- Öğrenme merkezlerinin oluşturulmasında, çocukların ve anne babaların fikirleri alınabilir. Böylece çocukların kendi düzenledikleri bir ortamda kendilerini daha değerli hissetmeleri ve öğrenme merkezlerine daha ilgili yaklaşımları sağlanabilir.

- Çocukların cinsiyet ayrımı olmaksızın tüm merkezlerde vakit geçirmelerini sağlamak için sınıfta bulunan öğrenme merkezlerinin her birine her iki cinsiyetin de

dikkatini çekecek nitelikte materyaller konabilir. Çocuklara öğrenme merkezleri ile ilgili sorumluluklar verilerek dikkatleri çekilebilir.

• Öğretmenlerin öğrenme merkezlerindeki materyalleri belirli aralıklarla değiştirmelerini desteklemek için özel anaokullarıyla kardeş okul projesi yürütülerek oyuncak sirkülasyonu olması sağlanabilir. Öğrenme merkezlerine materyal temininin okul yönetimine bırakılmayıp bizzat okul öncesi öğretmenlerinin rol alması önerilebilir. Öğretmenlerin okul öncesi eğitim kurumları için aylık olarak velilerden alınan katkı ücretlerini kendi sınıflarının ihtiyaçlarını karşılamak için kullanma konusunda ısrarcı olmaları, materyallerin yalnızca satın alınarak temini yerine aile katılımına yer verilerek aileler ve çocuklarla birlikte oluşturmaları sağlanabilir.

• Araştırmacılara, farklı illerde çalışan ve daha fazla sayıda okul öncesi öğretmeni ya da öğrenci velisi ve yöneticilerin görüşlerine yer verilen benzer bir çalışma yapmaları önerilebilir. Böylece hem yeni eğitim programının anlaşılabilirliği hem de öğretmenlerin uygulamalarına yönelik değerlendirmeler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Argon, T. ve Kıyıcı, C. (2012). İlköğretim Kurumlarında Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19:80-95.
- Aktaş Arnas, Y. (2003). Küçük Bir Bilim Adamı Yetiştirmenin İlk Adımları. *Çocuk ve Aile Dergisi*, Ekim Sayısı:42-46.
- Batur Musaoğlu, E. (2009). Aile Katılım Programı Uygulayan Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Uygulamalarının İncelenmesi, Trabzon Valiliği Uluslararası "Çocuk, Aile ve Okul Bağlamında Okul Öncesi Eğitim" Kongresi, 30 Nisan-03 Mayıs 2008, ss:196-212. Trabzon Valiliği Kültür Yayınları.
- Cowling, T. (2015). Setting up Preschool Learning Centers: A Guide for Teachers (Ed.: J. Wylie). [Erişim: <http://www.brighthubeducation.com/teaching-preschool/77877-setting-up-learning-centers-ideas-and-organization/>, 2015].
- Çaltık, İ. (2004). Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Anaokulu ve Anasınıflarında Görev Yapan Öğretmenlerin Uygulanan Eğitim Programına ve Programın Kullanımına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Egemen, A. Yılmaz, Ö. ve Akil, İ. (2004). Oyun, Oyuncak ve Çocuk. *Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 5(2):39-42.
- Ekinci (Palut), B. (2012). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim ve Öğrenmenin Değerlendirilmesi ve Desteklenmesi*. Oralie McAfee ve Deborah J. Leong, 5. Baskıdan Çeviri. (B. Ekinci (Palut) Çev) Ankara: Nobel Yayınevi.
- Erkuş, S. (2012). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekiz, D. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Anı Yayıncılık.

- Gülay Ogelman, H. (2014). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Serbest Zaman Etkinliklerinin Gözlemlenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (26):125-138.
- Gürpınar, A.H. (2006). Okul Öncesi Öğrenime Devam Eden Çocukların Tercih Ettikleri İlgi Köşeleri ve Tercih Etme Nedenleri, (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Havayıoğlu, B. (2001). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Sistemi Gereksinmelerinin Fiziksel Mekâna Yansımaları, (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*) İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Kıldan, O. (2007). Okul Öncesi Eğitim Ortamları, *Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2):501-510.
- Kurtuluş, E. (1999). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Beş-Altı Yaş Grubu Çocuklarına Yaratıcı Etkinlikler Yoluyla Kavram (Zaman Kavramı) Öğretimi. (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*) İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- McWilliam, R. A. and Casey, A. M. (2008). *Engagement of Every Child in the Preschool Classroom*. Poul.H Brookes Publishing.Baltimore. [Erişim: http://www.amazon.co.uk/Strategies-Promoting-Engagement-Classrooms-Statistics/dp/1557668574/ref=sr_1_1?s=books&ie=UTF8&qid=1432218634&sr=11&keywords=9781557668578, 23.06.2015].
- Milli Eğitim Bakanlığı .(2013). *Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- North Central Regional Educational Laboratory (1991). Physical Environment. Washington, [Erişim: <http://www.childlabs.uconn.edu/ecare/ecpkenv.html>, 23.06.2015].
- Oğuzkan, Ş., Demiral, Ö. ve Tür, G. (2001). *Okul Öncesinde Yaratıcı Çocuk Etkinlikleri*, İstanbul: Yapa Yayınları.
- Oktay, A. (2002). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Ormanlıoğlu Uluğ, M. (2011). Okul Öncesi Çocuk ve Oyun, İçinde: *Okul Öncesi Çocuk ve...* s. 95-101. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Özbaş, M. ve Badavan, Y. (2009). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okul-Aile İlişkileri Konusunda Yapmaları Gereken ve Yapmakta Oldukları İşler. *Eğitim ve Bilim*. 34 (154): 69-81.
- Özsırkıntı, D., Akay C., Yılmaz Bolat, E. (2014). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programı Hakkındaki Görüşleri (Adana İli Örneği), *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1):313- 331.
- Özyürek, A. ve Aydoğan, Y. (2011). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Serbest Zaman Etkinliklerine İlişkin Uygulamalarının İncelenmesi, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22: 41-58.
- Perihanoglu, P.(2002). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Eğitim Hedeflerini Gerçekleştirme Düzeyi (Van İli Örneği), (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*) Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şimşek, A. (2012). Evren ve Örneklem, İçinde: *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (Ed.: A. Şimşek). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını no:1619.

Taşpınar, M. (2012). Kuramdan Uygulamaya Öğretim İlke ve Yöntemleri, 5.baskı, Ankara: Elhan Kitap Yayın Dağıtım.

Tüfekçi, A.(2013). Erken Çocukluk Eğitim ve Bakım Ortamlarında Sosyalleşme Çalışmaları için Bir Model, içinde: *Erken Çocukluk Eğitim ve Bakımında Akran İlişkileri*. (A.Tüfekçi ve Ü.Deniz Çev), Ankara: Nobel Akademi.

Yazar, A. (2007). 1914 - 2006 Okul Öncesi Eğitim Programlarında Yaratıcılığın İncelenmesi. (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (8. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Zembat, R. (2005). Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular, İçinde: *Okul Öncesi Eğitimde Nitelik* (Ed.: A. Oktay ve Ö. P.Unutkan), İstanbul: Morpa Yayınları.

İnternet Kaynakları:

<http://www.preschool-plan-it.com/interest-learning-centers.html>. (2015). Interest Learning Centers in Preschool. PreschoolPlantIt.com 2010-2015. [Erişim Tarihi: 23.06.2015].

<http://www.highscope.org/Content.asp?ContentId=181>. (2015). HighScope Inspiring Educators to Inspire Children, The Classroom: An Environment that Supports Learning, [Erişim Tarihi: 23.06.2015].